

Den goda onyttan

Luk 10:38–42

Introduktion

Vi lever i en nyttofixerad tid. Vi verkar i det moderna västerländska samhället vara som besatta av aktivism, resultat och framgång. Som enskilda, som samhälle och som kyrkor strävar vi frenetiskt efter att ta kontroll över våra liv och över vår historia. Vi verkar ständigt vara på jakt att hitta lyckliga lösningar på våra problem. Vi jagar produktivitet och effektivitet. Och vi har bråttom. Det är som om nyttan hyllas som något heligt.

Varför? Naturligtvis finns det många komplexa orsaker till det. Men en viktig orsak är framväxten av det teknologiska samhället eller systemet (och därmed också framväxten av sådant som standardisering, byråkratisering, propaganda, reklam). Som den franske sociologen och lekmannateologen Jacques Ellul övertygande har visat i flera böcker, handlar inte teknik bara om neutrala verktyg, instrument, metoder och medel för att nå vissa mål. Nej, idag har tekniken blivit kriteriet på gott och ont. Den ger sin egen mening åt livet. Den ger löften och bringar hopp. Den blir det grundläggande skälet till handling och den kräver total överlåtelse. Alla och allting underordnas tekniken, säger Ellul. Och ett sådant alltomfattande teknologisk system, det för med sig sin egen moral. Denna moral bygger på sådana axiom som till exempel:

- ”det gäller att ta kontroll över sitt liv och sin historia”
- ”det som *kan* göras, det *bör* göras”,
- ”ju effektivare, desto bättre”,
- ”ju snabbare, desto bättre”,
- ”ju mer, desto bättre” (gränslös tillväxt),
- ”framgång är det goda, och misslyckande är det onda”,
- ”ändamålen helgar medlen”,
- ”kvantifiering och mätbarhet är det främsta kriteriet på framgång”,
- ”standardisering och normalitet är en nödvändighet; det udda, det improviserade är kuriosa”,
- ”det måste löna sig och vara till nytta om det ska vara något av värde”.

Detta är några av teknikens värderingar. Detta är hörnpelare i vårt teknologiska samhälles moral. Den utgör luften vi andas. Den sätter sig i våra kroppar och blir liksom våra glasögon som vi ser tillvaron igenom. Och då kan man ju fråga sig: Uppmuntrar inte en sådan moral kontroll, prestationer, produktivitet och aktivism? Uppmuntrar inte en sådan moral oss att söka framgång och resultat som det högsta goda? Hyllar inte en

sådan moral nytta, framgången och lyckan som det heliga? Förkunnar inte en sådan moral onyttan som en synd, kanske den värsta synden av alla? Och i så fall, vad gör det med oss?

Jag har idag, imorgon och på lördag tänkt försöka sätta ord till den lovsång till onyttan som jag tror är central i den kristna berättelsen och som går hand i hand med Guds rike, Guds framtid. Idag har jag tänkt ställa den *goda onyttan* mot nyttans tro på kontroll. I morgon ställer jag den *ömsinta onyttan* mot nyttans tro på lösningar och lycka. Och på lördag ställer jag den *välsignade onyttan* mot nyttans tro på produktivitet och resultat, effektivitet och hastighet.

Så, låt oss fundera lite kring hur den goda onyttan förhåller sig till nyttan som tror på kontroll och hur detta förhåller sig till Guds rike. Och bibeltexten idag är...

Bibeltext: Hos Marta och Maria, Luk 10:38–42

³⁸Medan de var på väg gick han in i en by, och en kvinna som hette Marta bjöd honom hem till sig. ³⁹Hon hade en syster vid namn Maria, som satte sig vid Herrens fötter och lyssnade till hans ord. ⁴⁰Men Marta tänkte på allt hon hade att ordna med. Hon kom och ställde sig framför Jesus och sade: ”Herre, bryr du dig inte om att min syster låter mig ensam ordna med allt? Säg åt henne att hjälpa till.” ⁴¹Herren svarade henne: ”Marta, Marta, du gör dig bekymmer och oroar dig för så mycket, ⁴²fast bara en sak behövs. Maria har valt det som är bäst och det skall inte tas ifrån henne.”

Bibelreflektion

Jesus är på väg upp mot Jerusalem och hamnar i Betania, som ligger bara några kilometer utanför Jerusalem. Där blir han inbjuden till Marta och Maria.

Det dröjer inte länge förrän viss irritation uppstår i det gästfria hemmet. Marta kan inte hålla tyst utan säger till Jesus: ”Herre, bryr du dig inte om att min syster låter mig ensam ordna med allt? Säg åt henne att hjälpa till.” Alltså: ”Är det verkligen ok att jag ensam ska få styra med allt i köket, medan Maria sitter och lyssnar på dig i vardagsrummet?”

Vad är det som egentligen är problemet här? Det kan kanske tyckas uppenbart. Marta har mycket att göra i köket och behöver hjälp och då är det väl inte så konstigt att hon blir irriterad. Hon får sköta allt jobb, medan Maria slipper undan och får sitta och lyssna på Jesus. Men är det verkligen detta som är kärnan i problemet? Är det verkligen den ojämna arbetsfördelningen som gör Marta så upprörd? Nej, jag tror knappast det. Det är något annat som spökar i kulisserna. Men vad? Och här följer jag delvis N T Wrights utmärkta utläggning av den här texten.¹

¹ Se hans bok *Lukasevangeliet för alla*.

Kanske det är så här: det som gör Marta så upprörd, det är att i hennes ögon betar sig Maria *som om hon vore en man*. I deras kultur var dels husen uppdelade i ett manligt område och i ett kvinnligt område och dels fanns det även en strikt gränsdragning mellan mans- och kvinnorollerna. Maria hade alltså – som Wright säger – korsat en osynlig men mycket viktig gräns inom hushållet och hon hade samtidigt gått över en lika viktig gräns i den sociala världen.

Vardagsrummet, det offentliga rummet, var platsen där männen möttes. Köket, och andra rum som förblev osynliga för besökare, tillhörde kvinnorna. Endast ute på gården, där småbarnen lekte och i det gifta parets sovrum, kunde män och kvinnor vara tillsammans. Att en kvinna – som Maria i det här fallet – utan vidare skulle slå sig ner bland männen var synnerligen anmärkningsvärt. Vem tror hon att hon är, egentligen? Vad ger henne rätt att sudda ut den hävdvunna uppdelningen mellan mänsklighetens två halvor? Bara en skamlös kvinna skulle bete sig på ett sådant här sätt.

Men det finns mer här. Maria tog inte bara plats i männens domäner. Som det står i vår text så ”satte sig [Maria] vid Herrens fötter och lyssnade till hans ord”. Förvånansvärt! Att sitta vid en lärares fötter var utan tvekan en manlig roll. Men inte bara det. Att ”sitta vid någons fötter” betydde inte – som det kan låta för oss – att man intog en vördnadsfull eller aktningsfull position. Att sitta vid någons fötter, säger Wright, betydde helt enkelt att vara dennes elev eller student. Och dessutom, menar han vidare, att sitta vid en rabbinns fötter, det var det man gjorde om man själv en dag ville bli en rabbin. Här fanns ingen tanke på att studera för studerandets egen skull. Studera gjorde man om man själv en dag ville bli lärare.²

Så vad är det Maria tar sig för?! Hon tar inte bara plats i männens domäner. Hon tar också tyst, utan åthävor, plats som en blivande lärare och förkunnare av Guds rike! Detta är chockerande. Detta är skandalöst. Det rubbar tingens ordning, det rubbar kontrollen. Inte undra på att Marta känner sig besvärad och blir upprörd.

Men vad gör då Jesus i den här situationen? Jo, mot alla förväntningar bekräftar han Marias rätt att ta detta steg. ”Maria har valt det som är bäst [1917: ”den goda delen”] och det skall inte tas ifrån henne.” Vad är det Maria har valt? Vad är det som är ”bäst”? Vad är detta ”goda” som Maria har valt? Är det att hon prioriterar Guds ord framför Martas många aktiviteter? Nej. Är det att hon har hittat fram till ett sant jämlikhetsideal? Nej. Det där ”bästa” eller det där ”goda” som Maria hade ”valt”, och som hon vägrade att släppa, det var Guds rike. I Jesus hade hon sett och fått uppleva – precis som så många andra kvinnor – hur Guds rike var i antågande. I Jesus kunde hon ana att ett nytt samhälle höll på att bryta igenom. En ny värld där de gamla splittrande och förtryckande

² När Saul från Tarsus, som sedan blev Paulus, ”satt vid Gamaliels fötter” (som det ordagrant står i Apg 22:3), så betyder det inte, menar Wright, att han stirrade med förundran i blicken på Gamaliel och tänkte på vilken fantastisk rabbin han var. Nej, Saul lyssnade och lärde, tog till sig sin lärares undervisning och försökte få trådarna att gå ihop.

gränsdragningarna inte längre kunde upprätthållas. De gamla murarna mellan människor höll på att raseras. Maria hade börjat förstå det som Paulus senare skulle formulera i sitt stora frihetsmanifest: ”Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.” Maria står för alla kvinnor – som när de hör Jesus tala om Guds rike och ser hur han förkroppsligar det han talar om – anar att en revolution är på gång. Maria står för alla som inte kan annat än låta sig svepas med i gudsríkets tysta revolution.

Men Marta då? Hur är det med henne? Ja, Jesus dömer inte henne... hon har visat prov på stor gästfrihet och därför möter han henne med mycket ömhet. Men Jesus försöker också utmana henne att se längre, att våga tänka större... att våga se att hon i mötet med Jesus inte bara ser Gud på ett nytt sätt eller får nya värderingar, utan faktiskt ser en ny värld nalkas, en hel och försonad värld, en värld där exempelvis kvinnor får plats på samma villkor som männen. ”Marta, Marta, du gör dig bekymmer och oroar dig för så mycket, fast bara en sak behövs.” Det är som om Jesus säger: ”Marta, gör som Maria, sök först Guds rike, så kommer allt det där andra som du bekymrar dig om att falla på plats.”

Ofta har vi läst den här berättelsen om Marta och Maria som om den handlade om två olika sätt att förhålla oss till Gud och livet, som om den handlade om två olika typer av livsstil eller andlighet: tjänande kontra att lyssna till Guds ord, arbete kontra bön, vardagsbestyr kontra kontemplation, aktiviteter kontra stillhet, det mänskliga kontra det andliga. ... Men det är inte detta som berättelsen handlar om. Den är inte bara en kommentar till olika typer av kristen livsstil eller hur vi prioriterar i livet så där i allmänhet.

Nej, berättelsen om Marta och Maria handlar om något mycket större, något mycket mer omvälvande. Nyss har Jesus berättat liknelsen om den barmhärtige samariern, där han talar om hur Guds rike ritar om kartan för Guds folk, hur Guds rike suddar ut gränserna mellan judar och samarier, mellan judar och hedningar. En ny försonad värld är på gång. Och nu, i den här episoden med Marta och Maria, får vi konkret se vad det innebär när Guds rike kommer nära. Här ser vi konkret vad som kan hända när vi söker Guds rike först ... ett nytt samhälle börjar ta form, en ny värld börjar spira, där bland annat den förtryckande och orättfärdiga uppdelningen mellan män och kvinnor börjar falla sönder! En ny försonad värld är på gång.

Hur är det med oss? Ser vi vad Maria ser? Vågar vi ta sådana steg som Maria tar? Söker vi Guds rike först? Eller nöjer vi oss med en tro som ger oss frid och harmoni i livet, en tro som mest är en fråga en slags livsåskådning, en moral, vissa värden? Eller handlar vår tro om slå sig fram, att betvinga historien? Eller handlar vår tro om något mycket större? Något mycket mer omvälvande? Guds rike ... ett nytt liv i gemenskap, ett nytt samhälle,

en ny värld, där dom gamla uppdelningarna inte längre gäller, där sprickorna utifrån etnicitet, man/kvinna, rik/fattig, ung/gammal inte längre råder?

Detta Guds rike som blir synligt i Jesus, det präglas – som berättelsen om Marta och Maria låter oss förstå – av ett nytt sätt att se på förhållande mellan man och kvinna – ett samspel på lika villkor. Det präglas av ett nytt sätt att bemöta fiender – genom att älska. Det präglas av ett nytt sätt att handskas med våld – genom att lida. Det präglas av ett nytt sätt att handskas med lagöverträdare – genom att förlåta. Det präglas av ett nytt sätt att handskas med pengar – genom att dela med sig. Det präglas av ett nytt sätt att handskas med makt – genom att tjäna. Det präglas av ett nytt sätt att handskas med ledarskap – genom att låta allas röst och gåvor få betyda lika mycket. Kort sagt: Jesus ger oss ett nytt sätt att ta itu med ett korrupt samhälle – inte genom att fly eller krossa det gamla, utan genom att som ett utkallat folk, den kristna kyrkan (inte som enskilda individer), vara ett tecken på, en försmak av och ett vittnesbörd om denna nya värld som Jesus kallar Guds rike, Guds framtid.

Låt oss lyssna till Staffan Hellstrands låt *Fanfar*. Fundera på vad den har att göra med bibeltexten och med onyttan.

Fanfar

*Det här är en sång, om en blomma
Det här är en hälsning till dom fromma.
Dom som inte jagar guld och äran
Dom som ser lyckan i det dom har nära
Dom som kan leva en dag i sänder
Utan oljade tungor och blodiga händer
Dom som inte alltid letar efter spänningen i natten
Dom som kan leva på luft och vatten
Det här är en fanfar för dom som verkligen har nånting kvar*

*Det här är en sång, om en blomma
Till dom som inte är om tomma.
Dom som aldrig patrullerar gamla stan
Eller snortar i sig drömmar runt Karlaplan.
Dom som inte alltid sneglar över dom som har mera.
Dom som sätter barn till världen och får dom att fungera.
Dom som inte vill vara en av ringarna på vattnet
Som kan leva under ytan och tycka det är vackert.
Det här är en fanfar för dom som verkligen har nånting kvar.*

*Det här är en sång, en blomma.
Det här är en hälsning till dom fromma.
Dom som kan bygga och bygga och bygga*

*Och resa sig med solen och känna sig trygga.
Som inte schackerar och dealar i en blåfrusen ström.
Där varje handslag är ett vapen och varje andetag en lögn.
Som inte vill vara en av ringarna på vattnet.
Som kan leva under ytan och tycka det är vackert.
Det här är en fanfar för dom som verkligen har nånting kvar.*

Hmmm... vad har då denna sång med lovsången till den goda onyttan att göra? Jo, jag tror vi kan se det så här.

Vi lever som sagt i en nyttofixerad tid. En av hörnpelarna i nyttan, det är kontroll och försöken att trygga framtiden. Detta är naturligtvis något som människor alltid har kämpat med. Och jag tror att vi kan se det i berättelsen om Marta och Maria. Det Marta djupast sett brottas med, det är att ha kontroll. Ha kontroll över sitt eget liv, sin egen familj och historien. Det är som om Marta undrar: vad händer om alla gör som Maria? Vad skulle hända om vi alla ger upp de hävdvunna traditionerna? Vad händer om vi inte tar ansvar för våra liv? Vad händer om vi tappar kontrollen och ger upp försöken att få allt att gå ihop? Om vi inte förstår att våra liv hänger på vad vi var och en gör av det, att historien och dess utgång hänger på oss, på våra krafttag?

Ja, vad händer om vi gör som Maria? ... Maria genomförde ingen genuskupp. Maria försökte inte göra ett "statement". Däremot lät hon sig dras med in i Guds tysta revolution, hon "valde" Guds rike först genom att ge upp sin kontroll, genom att ge upp ordningen, tryggheten och säkerheten, ge upp försöken att vara till "nytta" eller göra det "nyttiga". I mötet med Jesus hade hon mött det som hon inte kunde kontrollera, som hon inte kunde styra, som hon inte kunde äga. Hon kunde bara låta sig dras med. Hon kunde bara låta sig bli ett hoppfullt tecken på den framtid som kom nära i Jesus.

Vi lever idag i en liknande spänning mellan nytta och onytta som Marta och Maria. Också vi strävar efter kontroll. Och kanske kontroll är än viktigare för oss, eftersom tekniken ger oss en chimär av att det faktiskt är möjligt att ha kontroll på framtiden. Bara vi drar i dom rätta trådarna, bara vi använder oss av dom rätta metoderna eller principerna, bara vi använder oss av den moderna tekniken och vetenskapen så är allt möjligt, så finns den tryggade framtiden inom räckhåll, så finns gudsriket runt hörnet.

Ja, vi tror inte bara att det är möjligt att ha kontroll. Vi menar också att det är nödvändigt. Vi menar att det hänger på oss var och en om vi ska bli lyckliga. Att det hänger på oss om vi ska nå det goda samhället. Att det hänger på oss om historien ska sluta lyckligt eller om skapelsen ska kunna räddas eller om kyrkan ska kunna ha framgång eller om människor ska finna frälsning. Det hänger på oss. Det hänger på de effektiva metoderna och strategierna. Det hänger på tekniken.

Vi hör denna tilltro till kontrollen i många vanliga fraser som vi brukar slänga oss med. Vi talar om att ”ta kontroll över sitt liv”, om att ”bygga Guds rike”, att ”Gud har inga andra händer än våra händer”, att ”vi måste ta ansvar för vår historia och rädda världen”, att ”vi kan inte bara sitta här och prata och be, vi måste göra något”.

Men frälsningen, Guds rike, Guds framtid, har inte några handtag. Maria hade upptäckt detta. Det gudsrrike hon hade mött i Jesus har inga handtag. Det går inte att kontrollera, manipulera eller bygga med god ingenjörskonst. Det kommer i stället oss till mötes som en gåva. Det här är grundläggande i Nya testamentet. När Jesus beskriver gudsriket, talar han alltid om det som en gåva. Han förkunnar från början att Guds rike redan *är nära* eller *är här* eller *är mitt ibland oss* (se Matt 10:7; Mark 1:14; Luk 17:21; jfr Luk 4:21). Han talar om hur Guds rike har blivit oss givet: ”Var inte rädd, du lilla hjord, er fader har beslutat att *ge* er riket” (Luk 12:32). Han säger att dom fattiga och barnen *tillhör* Guds rike och även att riket är något som vi *ärver* (se Matt 5:3, 5; 25:34; Mark 10:14). Det är tydligt att Jesus menar att Guds rike är en gåva, inte något som vi bygger eller utvidgar eller som det gäller att vi har kontroll över.

Som en gåva... Alltså: motsatsen till kontroll är *nåd*. Är det inte detta Jesus antyder i Saligprisningarna? Vad skulle man kunna säga är gemensamt för de människor Jesus beskriver i Saligprisningarna? Vad har de fattiga, de sörjande, de ödmjuka, de hungriga, de barmhärtiga, de renhjärtade, de som håller fred och de som förföljs gemensamt? Jo, de saknar kontroll. De har tappat alla illusioner om att stå i maktens centrum eller kunna bygga Guds rike. Men de har också en annan sak gemensam: de kan inget annat än ta emot Guds rike som en gåva. (Och visst är väl Hellstrands låt *Fanfar* en modern variant av Saligprisningarna?)

Och egentligen är väl detta centrum i kristen tro: att ta emot livet och framtiden som en gåva. Men hur svårt har vi inte för att riktigt se detta? Vi kanske är beredda att säga att det vi kallar den personliga frälsningen (förlåtelse och frid med Gud) är en gåva. Men sedan måste vi väl ändå ta ansvar för våra liv, för samhället och världen? Det är väl ändå upp till oss att skapa våra liv, att ”bli nåt”? Det är väl ändå upp till oss att rädda världen? Det är väl ändå upp till oss att bygga Guds rike? Gud har väl inga andra händer än våra?

Nej, detta är en sida av nyttans stora myt: att vi kan och måste ha kontroll, att det är upp till oss att skriva vår egen historia. Den kristna berättelsen hävdar något helt annorlunda: vi skapar inte våra egna liv och vår egen historia. Vi är skapade och räddade av en Gud som är full av nåd. Och vi tar hela tiden emot våra liv och vår framtid som en gåva. Att vara kristen är att tillhöra ett folk som har lärt sig tacka Gud för sin existens. Att leva Guds rike handlar i grunden om att lära sig ta emot livet och framtiden som en gåva (från Gud och genom varandra), utan besvikelse och utan fruktan.

Men, kanske du undrar, blir inte det här bara ett sätt att uppmuntra till passivitet och inåtvändhet? Ska vi inte som kristna och som kyrka ta ansvar för vår värld? Måste inte vi vara med och ta ansvar för vår gemensamma framtid? Absolut ska vi det! Men den avgörande frågan är inte *om* vi ska göra det, utan *hur* vi gör det. Ska vi göra det genom att försöka ”bygga” Guds rike, sträva efter kontroll och genom att försöka stå i maktens centrum? Eller ska vi ta ansvar genom att ta emot Guds rike som en gåva och inte vara rädda för att leva i periferin, i exil, i diasporan? Eller som Hellstrand uttryckte det i sången tidigare: att ta ansvar genom att ”leva under ytan och tycka det är vackert”? Att leva Guds rike, handlar det inte i grunden om att i tacksamhet leva ett liv i gemenskap som är ett *tecken* på, en *försmak* av och ett *vittnesbörd* om den nya värld som kommer som en gåva från framtiden? Och att vara ett tecken, en försmak och ett vittnesbörd om Guds rike, det är något helt annat än att ”bygga” Guds rike, att försöka ha kontroll över eller försöka skapa framtiden.

Och skillnaden mellan dessa två förhållningssätt stavas ”nåd”. Och vad är det som föds ur nåden enligt kristen tro? Jo, *friheten*. Inte den där falska friheten att skapa sitt eget liv och sin egen framtid, men väl den sanna friheten att vara Guds vän. Och det är en frihet från ångesten och oron att hitta nycklarna till historien och framtiden, att försöka betvinga historien. Det är en frihet från kravet att göra det ”nödvändiga”, att ha allt under kontroll, att hela tiden försöka göra det som lönar sig och är effektivt. Det är en frihet från tvånget att hela tiden hitta lösningar och försöka nå lyckliga slut. Det är en frihet från normalitetens tvångströja.

Men nåden att vara Guds vän är också en frihet *till* något. Det är en frihet till att våga och kunna ”leva sårbart vid utkanterna” (som den politiske filosofen Romand Coles uttrycker det) och ta sig tid för fred och en ömsinhetens politik. Det är en frihet till att vara närvarande även när lyckan och resultatet uteblir. Det är en frihet till att våga leva långsamt och se skönheten i det lilla. En frihet till att våga improvisera utan garantier på självklara segrar. En frihet till att våga göra det till synes dåraktiga och icke-produktiva. En frihet till att vara god. En frihet till att som Maria välja ”det goda”. För en ny värld hänger inte på oss, utan kommer till oss som en gåva från framtiden.

Så motsatsen till nyttans kontroll är den onyttans som lever i och av Guds nåd och frihet. En del av detta kommer vi att se närmare på i de två kommande bibeltimmarna. Men låt mig bara kort avsluta med att påminna om två centrala kristna praktiker där onyttans nåd och frihet kommer till tydligt uttryck. Jag tänker på bönen och på sabbaten.

Praktiker

Bönen. Man skulle kanske kunna säga att bön är onyttans andning. I vår nyttofixerade kultur, där vi lider av tvånget att alltid försöka vara nyttiga och vara till hjälp, där är bönen verkligen en ”pain in the ass”. Att bedja är ju att vara onyttig. Naturligtvis

försöker vi även göra bönen till en nyttopryl, ett medel för att nå ett visst mål. Men det är en återvändsgränd eftersom bönen väsen i grund och botten är att slösa tid med Gud. Henri Nouwen skriver på ett ställe: ”Bön är att ta det lugnt (*being unbusy*) med Gud i stället för att vara fullt upptagen (*being busy*) med andra saker. Bön är i första hand att göra ingenting nyttigt eller produktivt i Guds närvaro.”³ Teologen Herbert McCabe säger något liknande, men om möjligt i ännu starkare ordalag. Låt mig citera ett lite längre stycke här:

Bön ... är att träda in i Kristi kors mysterium, att ta del i den eviga relationen mellan Fadern och Sonen. Det är därför som bönen verkligen är ett slöseri med tid. Vår bön förkroppsligas ofta i en strävan att få någonting gjort, att lägga fram våra planer, och i sin generositet kommer Gud även att låta sig bli förkroppsligad på dessa sätt. Men själva bönen hjärta är att inte få någonting gjort. Den är ett slöseri med tid, ja, ett ännu större slöseri med tid än leken. ... Jag gissar att mer än 80% av vår tvekan att bedja beror just på vår vaga aning om att så är fallet och på vår neurotiska fruktan att slösa med tid, att ägna en del av våra liv åt något som i slutändan inte tar oss någonstans, som inte är produktivt, som inte genererar pengar och inte ens är kreativt. ... Den är verkligen ett slöseri med tid, den är att dela det slöseri med tid som är Gudomens inre liv. ... Gud är inte i första hand vår skapare.... Han är kärlek, och hans liv är inte likt arbetarens eller konstnärens utan snarare det älskande paret som slösar tid med varandra till ingen nytta. Det är denna onyttiga [värdelösa] aktivitet som vi stiger in i i bönen. Och det är detta, som i slutändan, gör den meningsfull.⁴

Provocerande ord för oss som lever i en nyttofixerad tid! Men de säger något om hur central onyttan är i den kristna tron. Att bedja är att vara onyttig, och därmed få smaka på Guds nåd och frihet. Och som sådan går den bedjande i takt med universum självt som ju lever av och mot Guds sabbat.

Sabbaten. Vi tänker väl vanligen att människan är skapelsens krona. Men det är nog snarare sabbaten (*menuha*) som är skapelsens höjdpunkt. I en judisk midrash skriver två rabbiner: ”Efter skapelsens sex dagar – vad var det som universum fortfarande saknade? *Menuha*. Kom Sabbaten, kom *menuah*, och universum blev fullbordat.”

Här finns mycket man skulle säga om sabbaten eller vilodagen. (Läs gärna Tomas Sjödins bok *Det händer när jag vilar*.) Men låt mig här bara nämna en sak med sabbaten som går på tvärs med nyttans kontrollbehov. Att hålla sabbaten eller vilodagen är en övning i tillit. Det handlar om en förtröstan att *Gud* bär den här världen och att *vi* därför

³ *Spiritual Formation: Following the Movements of the Spirit*, s 19–20.

⁴ *God Still Matters*, s 75

inte måste arbeta hela tiden för att allt ska bli bra till slut. Vi behöver inte bära världen på våra axlar. Vi kan i likhet med Gud stanna upp för en dags vila i förvissningen att världen inte kommer att gå under bara för att vi vilar eller släpper taget om våra liv.

På så sätt kan vi med rätta tala om vilan och festen som en politisk handling. Tänk bara på hur mycket elände vi har åstadkommit i världen genom vårt kontrollbehov, vår krampaktiga tro att allt står och faller med oss, vår jakt efter produktivitet. Och vad blir ofta resultatet av vårt jagande? Inte sällan, som Stanley Hauerwas och William Willimon påpekar i sin utläggning av tredje budet i *Sanningen om Gud*, ett "Babel" och ibland även ett "Golgota". Och de fortsätter: "På sabbaten stannar vi upp och gör bokslut. Vi låter oss falla i den Eviges armar i förtröstan på Guds löften att inte överge oss, att inte låta kaos ta över. Endast ett folk som litar på Gud kan vila."⁵ Ja, endast ett folk som vågar sjunga onyttans lovsång kan leva utan våld och gestalta godhet och fred.

⁵ *Sanningen om Gud*, s 67.